

"Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2007 - 2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы" Қазақстан Республикасының Президенті Жарлығының жобасы туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 30 қарашадағы N 1140 Қаулысы

Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

"Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2007 - 2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы" Қазақстан Республикасының Президенті Жарлығының жобасы Қазақстан Республикасы Президентінің қарауына енгізілсін.

Қ а з а қ с т а н   Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Премьер-Министрі

Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2007 - 2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы

Қазақстан Республикасы Конституциясының 44-бабы 8) тармақшасына және "Дене шынықтыру және спорт туралы" 1999 жылғы 2 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес, дене шынықтыру мен спорт жүйесін дамыту мақсатында **Қ А У Л Ы   Е Т Е М І Н :**

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2007 - 2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі - Мемлекеттік бағдарлама) бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасының Үкіметі бір ай мерзімде Мемлекеттік бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлесін және бекітсін.

3. Орталық және жергілікті атқарушы органдар, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдар Мемлекеттік бағдарламаны іске асыру жөнінде шаралар қабылдасын.

4. Осы Жарлықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Туризм және спорт министрлігіне жүктелсін.

5. Қазақстан Республикасы Туризм және спорт министрлігі жарты жылда бір рет есепті кезеңнен кейінгі айдың 25-күнінен кешіктірмей, Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне және Қазақстан Республикасының Үкіметіне Мемлекеттік бағдарламаның іске асырылу барысы туралы ақпарат ұсынсын.

6. Осы Жарлық қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қ а з а қ с т а н   Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Президенті

Қазақстан Республикасы
Президентінің
2006 жылғы
N Жарлығымен

Бекітілген

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ МЕН
СПОРТТЫ ДАМУДЫҢ 2007-2011 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН
МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫ**

Астана, 2006 жыл

Мазмұны

бет

1. Мемлекеттік бағдарламаның паспорты
2. К і р і с п е
3. Дене шынықтыру және спорт саласындағы проблемалардың қазіргі жай-күйін
т а л д а у
4. Мемлекеттік бағдарламаның мақсаты мен міндеттері
5. Мемлекеттік бағдарламаның негізгі бағыттары мен оны іске асырудың тетіктері
  - 5.1. Материалдық-техникалық базаны дамыту мен нығайту
  - 5.2. Саланы мамандармен қамтамасыз ету
  - 5.3. Ұйымдық, құқықтық-әдістемелік және медициналық қамтамасыз ету
  - 5.4. Дене шынықтыру және спорт құралдары арқылы салауатты өмір салты
қ а ғ и д а т т а р ы н о р н ы қ т ы р у
    - 5.4.1. Мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың дене тәрбиесін
ж е т і л д і р у
    - 5.4.2. Жоғары оқу орындарындағы студенттердің дене тәрбиесі
    - 5.4.3. Әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар
қ ы з м е т к е р л е р і н і ң д е н е т ә р б и е с і
    - 5.4.4. Тұрғындар арасындағы дене тәрбиесі
    - 5.4.5. Мүгедектер арасындағы дене шынықтыру мен спорт
  - 5.5. Спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау
  - 5.6. Саланың нормативтік құқықтық базасын жетілдіру
  - 5.7. Дене шынықтыру мен спортты насихаттау
6. Қажетті ресурстар мен қаржыландыру көздері
7. Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер мен көрсеткіштер

Мемлекеттік бағдарламаның паспорты

Мемлекеттік Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен
бағдарламаның спортты дамытудың 2007-2011 жылдарға арналған
атауы мемлекеттік бағдарламасы

Әзірлеуге
негіздеме

Қазақстан Республикасының 1999 жылғы
2 желтоқсандағы "Дене шынықтыру және спорт
туралы" Заңы, Қазақстан Республикасы Үкіметінің
2006 жылғы 31 наурыздағы N 222 қаулысымен
бекітілген Қазақстан Республикасы Президентінің
2006 жылғы 1 наурыздағы Қазақстан халқына
Жолдауын іске асыру жөніндегі іс-шаралардың
жалпыұлттық жоспарын және Қазақстан
Республикасы Үкіметінің 2006-2008 жылдарға
арналған бағдарламасын орындаудың желілік

кестесінің 148-тармағы

Әзірлеуші
министрлігі

Қазақстан Республикасы Туризм және спорт

Мақсаты

Халықаралық спорттық аренада жоғары спорттық
нәтижелерге жетуді қамтамасыз ететін халықтың
тиімді дене тәрбиесі жүйесін құру

Міндеттері

Халықаралық талаптарға сай келетін спорт сапасын
құру және инфрақұрылымын дамыту;
саланы білікті мамандармен қамтамасыз ету;
спорт ғылымын дамыту;
дене шынықтыру және спорт құралдары арқылы
салауатты өмір салты қағидаттарын орнықтыру;
спорт резервін, халықаралық дәрежедегі
спортшыларды даярлау жүйесін жетілдіру.

Іске асыру
мерзімі

2007-2011 жылдар

I кезең: 2007-2009 жылдар

II кезең: 2010-2011 жылдар

Қажетті
ресурстар мен
қаржыландыру
көздері

Мемлекеттік бағдарламаны іске асыру үшін
республикалық және жергілікті бюджеттерден,
сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында
тыйым салынбаған басқа да қаражат жұмсалады.
Мемлекеттік бағдарламаны іске асыруға
мемлекеттік бюджеттен жұмсалатын жалпы шығын
160 844 186 мың теңгені, соның ішінде
республикалық бюджет қаражатынан 85 120 172 мың
теңгені, жергілікті бюджет қаражатынан
75 724 013 мың теңгені құрайды.

Жылдар	Барлығы	Республикалық бюджет	Жергілікті бюджет

2007	21 733 258	8 531 594	13 201 664
2008	46 547 291	32 294 965	14 252 326
2009	41 945 701	26 783 613	15 162 088
2010	24 571 813	8 500 000	16 071 813
2011	26 046 122	9 010 000	17 036 122

Бұл ретте Мемлекеттік бағдарламаны іске асыруға қажетті бюджет қаражатының көлемі тиісті жылдың республикалық және жергілікті бюджетін қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.

Күтілетін
нәтижелер

Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудың нәтижесінде:

Бірінші кезең (2007-2009 жылдар)

Дене шынықтырумен және спортпен жүйелі шұғылданушылардың саны 16,3%-ға дейін өседі.

Халықтың түрлі әлеуметтік-демографиялық топтарының дене тәрбиесі даярлығының сабақтастығы қамтамасыз етіледі.

Балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің саны 2007 жылы 400-ге, 2008 жылы 410-ға, 2009 жылы 420-ға көбейіп, оларда - шұғылданушыларды қамту 8,5%-ға жетеді.

Мыналар құрылады:

спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттар және олардың саны - 2007 жылы - 15-ке, 2008 жылы - 16-ға, 2009 жылы - 17 - ге жетеді.

Спорт түрлерінен республикалық және өңірлік мамандандырылған спорт орталықтары.

Екінші кезең (2010-2011 жылдар)

Жаттықтырушы-оқытушылар құрамының біліктілігі арттады.

Дене шынықтырудың және жоғары жетістіктер спортының ғылыми базасы құрылады.

Дене шынықтырумен және спортпен жүйелі шұғылданушылардың саны 17%-ға дейін өседі.

Балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің саны 2010 жылы 425-ке, 2011 жылы 430-ға көбейіп, оларда шұғылданушыларды қамту 6 жастан

18 жасқа дейінгі балалар мен жасөспірімдердің жалпы санының 10 %-ын құрайды.

Спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттардың саны - 2010 жылы 19-ға, 2011 жылы - 20-ға жетеді.

Республиканың ұлттық құрама командаларына мүшелікке үміткерлердің дайындық деңгейі және халықаралық дәрежедегі спортшылардың саны арттады.

Әлем, Азия чемпионаттарын, әлем, Азия кубоктарын, Азия және Олимпиада ойындарын қоса алғанда, спортшылардың ірі халықаралық жарыстарға дайындығы мен қатысуы қамтамасыз етіледі.

Саланың нормативтік құқықтық базасы жетілдіріледі.

1. Кіріспе

Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2007-2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі - Мемлекеттік бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Дене шынықтыру және спорт туралы" 1999 жылғы 2 желтоқсандағы Заңының 5-бабына және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 31 наурыздағы N 222 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 1 наурыздағы Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі іс-шаралардың жалпыұлттық жоспарын және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006-2008 жылдарға арналған бағдарламасын орындаудың желілік кестесінің 148-тармағына сәйкес әзірленді.

Мемлекеттік бағдарламаны әзірлеу дене шынықтыру және спорт саласында орын алған ұйымдық және құқықтық қатынастарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу, халықтың қалың жіктерін, әсіресе жастарды дене шынықтырумен және спортпен саналы түрде шұғылдануға тарту, ел халқының дене жаттығуларымен шұғылдануы үшін жағдай жасау, спорт резервін сапалы дайындау және халықаралық дәрежедегі спортшыларды тәрбиелеу, Қазақстан спортының халықаралық аренадағы беделін одан әрі арттырудың қажеттілігінен туындайды.

Мемлекеттік бағдарлама дене шынықтыру және спорт саласындағы мемлекеттік саясаттың стратегиясын, негізгі бағыттарын, басымдықтарын, оны іске асырудың міндеттері мен тетіктерін айқындайды және халықтың дене тәрбиесінің негізгі қырларын қамтиды, сондай-ақ спорт резервін даярлау мен халықаралық дәрежедегі спортшылар тәрбиелеудің мәселелерін шешеді.

Дене шынықтыру мен спортты дамыту үшін бұған дейін Қазақстан Республикасы

Президентінің 2001 жылғы 12 наурыздағы N 570 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың мемлекеттік бағдарламасы және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 6 сәуірдегі N 462 қаулысымен бекітілген оны іске асырудың іс-шаралар жоспары әзірленіп, іске асырылды.

2. Дене шынықтыру және спорт саласындағы проблемалардың қазіргі жай-күйін талдау

Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2001-2005 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын іске асырудың нәтижесінде елімізде дене шынықтырумен және спортпен шұғылданушылар санының орнықты өсу үрдісі байқалады.

Егер Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудың басында 2001 жылы спортпен шұғылданушылар саны 1436,3 мың адам болса, 2002 жылы 1546,3 мың адамға көбейді, 2003 жылы 1752,1 мың адам, 2004 жылы 1885,9 мың адамға өсті және Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудың соңында 2 млн. адамды немесе ел халқының 13,7%-ын құрады.

Штаттағы 30 мыңға жуық дене тәрбиесі қызметкерлері дене шынықтыру және спорт сабақтарын ұйымдастырып өткізеді, бұл 2001 жылмен салыстырғанда 6737 адамға көп.

2001 жылы штаттағы дене шынықтыру қызметкерлерінің саны 23 239 болса, 2002 жылы 24 684, 2003 жылы 26 624, 2004 жылы 28 337, 2005 жылы 29 976 адам болды.

Жыл сайын өткізілетін дене шынықтыру-сауықтыру және бұқаралық спорттық іс-шаралардың саны өсіп келеді, оларға 2,5 миллион адам қатысады.

Дене шынықтыру мен спорттың материалдық-техникалық базасы нығайып келеді. Спорт ғимараттарының саны 2001 жылдан бастап 2366-ға көбейіп, саны 28666-ға жетті. Астана, Орал, Қостанай, Шымкент, Павлодар қалаларында спорт сарайлары салынып іске қосылды, Қарағанды, Өскемен, Астана, Атырау қалаларында қазіргі заманғы спорт кешендері пайдалануға берілді. Астана, Қарағанды, Атырау, Қостанай, Павлодар, Талдықорған, Ақтөбе, Оралдағы стадиондар, Алматы қаласындағы "Медеу" спорт кешені қайта күрделі жөндеуден өтті. Алматы қаласының "Шаңырақ" шағынауданында қазіргі заманғы спорт базасы бар спорттағы дарынды балаларға арналған республикалық мектеп-интернаттың құрылысы жүріп жатыр, Алматы облысында республикалық олимпиадалық даярлау базасы мен Щучье қаласында республикалық шаңғы спорты базасының құрылыс жұмыстары басталды.

Елімізде тұрғылықты жері бойынша 488 жасөспірімдер клубы, дене тәрбиесі даярлығының 73 балалар мен жасөспірімдер клубы, 499 дене шынықтыру-сауықтыру және 87 кәсіби клубтар құрылды. Жалпы білім беретін мектептердің бағдарламасына дене тәрбиесінен аптасына үшінші сабақ, ал жоғары және орта арнаулы оқу орындарында төрт сағаттық сабақ енгізілуде.

Дене тәрбиесінен үшінші сағат республикадағы жалпы білім беретін мектептердің

75,3%-да, ал ұлдар мен қыздарды бөлек оқыту 46,6%-да енгізілген.

Жазғы және қысқы спорт түрлерінен оқушылардың республикалық спартакиадасы, универсиадалар, футболдан, хоккейден, шаңғыдан және т.б. бұқаралық жарыстар ұзақ үзілістен кейін қайтадан өткізіле бастады.

Балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің саны көбейіп, ол 2005 жылдың 1 қаңтарына 389-ға жетті, бұл 2001 жылмен салыстырғанда 66-ға артық, сондай-ақ балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінде шұғылданушылар саны да артып к е л е д і .

Спорттағы дарынды балаларға арналған 3 республикалық және 13 облыстық мектеп-интернат, 3 республикалық олимпиадалық даярлау орталығы және 13 өңірлік олимпиада резервін даярлау орталығы ашылды.

Медициналық және медицина-биологиялық қамтамасыз ету мәселелерін шешу үшін Спортшылардың допингке қарсы республикалық зертханасы және Алматы қаласында Спорт медицинасы және оңалту орталығы ашылды. Ел өңірлерінде 10 дәрігерлік дене шынықтыру диспансері жұмыс істейді.

Сонымен қатар бұқаралық спорт пен дене шынықтыруды одан әрі дамыту процесінде, спорт резервін даярлау мен жоғары жетістіктер спортына бірінші кезекте мыналар кедергі болып отыр:

1. Саланың материалдық-техникалық базасының осал жақтары. Республикадағы дене шынықтыру және спорт саласының материалдық- техникалық базасы бүкіл халықтың, соның ішінде біліктілігі жоғары спортшылардың да талабын қанағаттандырмайды, кәсіпорындар мен оқу орындарында, тұрғылықты жері бойынша және бұқаралық демалыс орындарында спорт ғимаратының, спорттық мүкәммалдар мен жабдықтардың жетіспеушілігі байқалады. Қазіргі бар спорт және дене шынықтыру-сауықтыру ғимараттары желісі ел халқының 30%-ның ғана сұранысын қанағаттандырады. Көптеген спорт ғимараттары техникалық пайдалану жөніндегі нормативтерге және халықаралық регламенттерге және жарысты өткізу мен оқу-жаттығу процесінің, қатысушылар мен көрермендердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету ережелеріне сай емес.

Елдегі, әсіресе ауылдық жердегі спорт және дене шынықтыру-сауықтыру ғимараттары желісі санының жеткіліксіздігімен, нашар жаракталуымен, сапасының төмендігімен және олардың бірқалыпты орналаспауымен сипатталады. Коммуналдық және жеке меншіктегі көптеген спорт ғимараттары шын мәнінде монополистер бола тұрып, қазіргі заманғы мүкәммалдар мен жабдықтар сатып алуға және оларды тиісінше техникалық жағдайда ұстауға мүдделі емес.

Жоғары жетістіктер спорты да спорт ғимараттарына, сапалы мүкәммалдарға және қазіргі заманғы жабдықтарға деген тапшылықты бастан кешіп отыр.

Республикалық олимпиадалық даярлау орталықтары мен өңірлік олимпиада резервін даярлау орталықтарының жеке материалдық-техникалық базасы жоқ,

спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттар мен жоғары спорт шеберлігі мектептерінің спорт базасында сапалы оқу-жаттығу процесін ұйымдастыру талаптарына сай емес.

Республикада 1 миллионнан аса мектеп жасына дейінгі және 3,5 млн. мектеп жасындағы бала бар. Дене тәрбиесі бойынша сабақтар өткізу үшін жалпы білім беретін мектептерде 5092 спорт залы бар (республикадағы мектептердің жалпы санының 66%-ы). 1156 мектепке дейінгі балалар мекемелерінің 765-інде немесе 66,3%-да спорт залы, 32 жүзу бассейні бар. Осылайша, мектепке дейінгі және жалпы білім беру мекемелерінің материалдық техникалық базасы одан әрі дамытуды, жаңалауды және оқушылардың дене тәрбиесі бағдарламаларын толық көлемінде орындауы үшін қажетті спорт жабдықтарымен жарақтандыруды қажет етеді.

Ел халқының дене тәрбиесі белсенділігінің қажетті деңгейде болмауы, спорт ғимараттары санының жеткіліксіздігі, мүкәммалдар мен жабдықтар сапасының төмендігі өмір сүру ұзақтығының деңгейіне әсер ететін факторлардың бірі болып табылады. Елдегі халықтың тұратын өңірлеріне байланысты тек қана 4,5-тен 18 %-ына дейін дене шынықтырумен және спортпен жүйелі түрде шұғылданады.

Алматы қаласында 2011 жылы VII Азия ойындарын өткізуге байланысты Қазақстан спортшыларының қатысуы баса назар аударуды талап етеді.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында қысқы спорт түрлерінің жай-күйі оларды дамытуға жергілікті атқарушы органдар тарапынан жеткілікті назар аударылмауымен, онымен шұғылданатын балалар мен жасөспірімдердің аздығымен, материалдық-техникалық базаның нашарлығымен, сапалы мүкәммалдар мен жабдықтардың тапшылығымен сипатталады. Спорт мектептерінде шұғылданатын балалардың жалпы санының 6%-ының ғана қысқы спорт түрлерімен айналысуға мүмкіндігі бар.

Республикада қазіргі заман талабына сай келетін шаңғы базалары, жабдықталған әрі маркаланған жолдар, шаңғы тұғырлары, биатлонға арналған атыс орындары, жасанды сапалы мұзы бар 400 метрлік жолды айдындар, тау шаңғысы жолдары жоқ. Могульді, фристайлды және басқа қысқы спорт түрлерін дамыту үшін жағдайлар жоқ, соның нәтижесінде ел құрамы командаларын дайындау шетелдің спорт базаларында өткізіледі. Бұл әрине, қымбат әрі кей жағдайда психологиялық тұрғыдан өзін-өзі ақтамайтын процесс болып табылады.

Елдегі жалғыз ғана "Медеу" стадионындағы жүгіру жолы бар жасанды мұз айдыны құйып қатыру техникасының болмауынан бүгінгі күн талабына сай келмейді және конькишілердің сапалы оқу-жаттығу процесін қамтамасыз ете алмайды.

Спортшыларды сапалы мүкәммалдармен және жабдықтармен қамтамасыз ету мәселесі де өткір қойылып отыр.

2. Дене тәрбиесі кадрларының жетімсіздігі мен біліктілігінің төмендігі, сала қызметкерлерінің біліктілігін арттыру жүйесінің болмауы.

Қазіргі заманғы спорт сан алуан жаңалықтарға толы, сондықтан спортшылармен жұмыс жүргізу үшін жаңа әдістерді меңгерген мамандар даярлауды талап етеді.

Қазіргі уақытта Қазақстан спорты білікті мамандарға аса зәру болып отыр. Балалар мен жасөспірімдер мектептеріндегі жаттықтырушы-оқытушылар құрамының 30%-ның арнаулы білімі жоқ, өңірлердегі және ел құрама командаларымен жұмыс істейтін білікті мамандар және спорт ғимараттарына техникалық қызмет көрсететін мамандар жетіспейді. Республиканың жетекші жаттықтырушылары зейнеткерлік жасында немесе зейнеткерлік жасына жақындаған, жас жаттықтырушылар жалақының аздығына байланысты бұл жұмысқа баруға құлықсыз.

Жалпы білім беретін мектептерде дене тәрбиесі мұғалімдерімен жете жасақталмауы 10,9% - ды құрайды.

Оқытудың қазіргі заманғы әдістемелерінің болмауынан республикада жаттықтырушы-оқытушы кадрларды қайта даярлау жүйесі жолға қойылмаған, соңғы жылдары даярланған жоғары оқу орындарының түлектері оқу-жаттығу процесін өткізудің практикалық дағдыларын меңгермеген, спортшыларды даярлаудың заманауи әдістемелерін білмейді. Республикада спорт ғимараттарына қызмет ететін кадрларды даярлайтын оқу орны немесе факультет жоқ.

3. Ғылыми және медициналық қамтамасыз етудің жеткіліксіздігі. Қазіргі заманғы спорттың деңгейі спорттағы нәтижелерді арттыруда ғылыми және инженерлік ізденістерге негізделген жаңа көзқарастар маңызды рөл атқаратын даму сатысына көтерілді. Жаңа спорт ареналары, жаттығулар мен жарыстар үшін арнайы жағдай жасау саласындағы жаңа жетістіктер, арнайы киім-кешек шығару және оларды пайдалану әлемнің ең мықты спортшыларының нәтижелерін күрт жақсартуға алып келді.

Қазақстанда жаттықтырушы-оқытушылар құрамының жаңа әдістемелермен танысатын және озық тәжірибені практикаға енгізетін мүмкіндігі жоқ, өйткені республиканың бұқаралық дене шынықтыру мен жоғары жетістіктер спортының проблемалары жөнінде жеке ғылыми зерттеулер жоқ.

Әлемнің алдыңғы қатарлы спортшыларының жаттығу процесінде сапалы оқу-жаттығу жұмысы, медициналық, медицина-биологиялық жағынан қамту мәселелері ғана емес, сонымен қатар олардың дұрыс тамақтануы, демалуы, қалпына келуі және психологиялық даярлығы да кешенді шешімін тапқан.

Қазақстанда спорт психологтары жоқ, спортта медицина-биологиялық қызмет нашар дамыған, тұрғындардың түрлі жастағы топтарымен және спорт түрлері бойынша балалар мен жасөспірімдер спорт мектептері оқушыларымен дене шынықтыру-сауықтыру және оқу-жаттығу сабақтарын жүргізудің әдістемесі жеткілікті әзірленбейді. Салқын тиюге және түрлі созылмалы ауруларға шалдыққыш балалар мен жасөспірімдердің саны көбеюде. Балалар мен жасөспірімдердің дене қимылы белсенділігінің жеткіліксіздігі дене бітімінің дамуына кері әсер етуде, сымбатының бұзылуы мен үйлесімсіздігіне әкелуде, оқушылардың 54,1%-нен денсаулығында түрлі

ауытқушылықтар байқалған, оларды медициналық бақылауға алу төмен.

Елдің алты өңірінде дәрігерлік-дене шынықтыру диспансерлері ашылмаған.

4. Орталық және жергілікті атқарушы органдар тарапынан халық арасындағы дене шынықтыру-сауықтыру жұмысына жеткілікті назар аударылмайды. Соның нәтижесінде :

жалпы білім беретін мектептерде дене тәрбиесінен үшінші сабақ, жоғары оқу орындарында бүкіл оқу кезеңінде төрт сағаттық сабақ жеткілікті түрде тиімді енгізілмей отыр ;

денсаулығы нашар балалардың жалпы білім беретін мектептерде 40%-ы ғана дене тәрбиесімен жүйелі шұғылдануға қамтылған;

білім мекемелерінде сабақтан тыс уақытта бұқаралық-спорттық және дене шынықтыру-сауықтыру жұмыстарының ұйымдастырылуы әлі де жеткілікті түрде тиімді енгізілмеген, дене тәрбиесі даярлығының балалар мен жасөспірімдер клубы желісі қанат жая алмай отыр .

5. Балалар мен жасөспірімдер спортын дамытуға жеткілікті мән берілмей келеді.

Қазіргі уақытта республикадағы мектеп жасындағы балалардың 6%-ның шұғылдану мүмкіндігін қамтамасыз ететін балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің желісі, ал жұмыс істеп тұрған спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттар мен олимпиада резервін даярлау орталықтары жоғары білікті жаттықтырушы-оқытушыларға аса зәру.

Материалдық-техникалық базаның нашарлығы, сапалы мүкәммал мен жабдықтықтың, дербес ғылыми базаның, сала қызметкерлерінің біліктілігін арттыру жүйесінің болмауы жоғары деңгейде спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды тәрбиелеуді ұйымдастыруға мүмкіндік бермейді.

Барлық меншік нысанындағы кәсіпорындар мен ұйымдардың басшылары еңбек күні режимінде, жұмыстан соң қалпына келу режимінде кәсіби қолданбалы, дене шынықтыру-сауықтыру және қалпына келтіру іс-шараларын қоса алғанда, қызметкерлердің дене шынықтырумен айналысуына, сондай-ақ бұқаралық спорт жұмыстарын ұйымдастыруына жағдай жасамайды. Ұжымдық шарттарда спорт жабдықтары мен мүкәммалдар сатып алуға қаражат бөлу, дене шынықтыру-спорт жұмыстарын ұйымдастырушылардың штат бірліктерін енгізу қаралмаған.

Халықтың тұрғылықты жері бойынша жұмыс дұрыс жолға қойылмаған, жасөспірімдер клубтарының желісі қанат жаймаған, тұрғылықты жерлерде және көпшілік демалатын орындарда қарапайым спорт алаңдары мен ғимараттар мүлдем жоқ .

Ең бастысы, материалдық-техникалық базаның жоқтығынан және дене шынықтыру мамандарының жеткіліксіздігінен ауыл спортын дамыту проблемасы өткір қойылып отыр .

Ауылдық жердегі қазіргі бар 4069 спорт залының 3639-ы жалпы білім беретін

мектептерде және негізінен оқу сабақтарын өткізу үшін пайдаланылады, спорт ғимараттарының 10,5 %-ында ғана бүкіл халық спортпен шұғылдана алады. Елдің алты облысындағы ауылдарда бірде-бір бассейн, ал республиканың 13 ауданында балалар мен жасөспірімдер спорт мектебі жоқ, сол себепті ауылдағы спортпен шұғылданушы балалар мен жасөспірімдердің саны жалпы республикалық көрсеткіштен екі есе төмен. Бүкіл еліміз бойынша ауылдарда бар-жоғы 226 дене шынықтыру және спорт әдіскері ж ұ м ы с і с т е й д і .

Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдеріндегі дене шынықтыру мен спорттың дамуына жасалған талдау жұмыстың кең тараған нысаны дене шынықтыру мен спортты дамытудың мемлекеттік бағдарламасын әзірлеу болып табылатынын көрсетті.

Атап айтқанда, Беларусьта екі мемлекеттік бағдарлама қабылданып, іске асырылуда :

Халықтың салауатты өмір салтын қалыптастыру жөніндегі 2002-2006 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама;

Дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2002-2006 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

Украинада 2005 жылы "Дене тәрбиесі - ұлттың денсаулығы" атты бағдарламаның мерзімі аяқталды, Украинада дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2007-2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының тұжырымдамасы қабылданды.

Ресейде "Ресей Федерациясында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2006-2015 жылдарға арналған федералдық мақсатты бағдарламасын" іске асыру жөнінде ж ұ м ы с жү р г і з і л у д е .

Кейінгі мемлекеттік бағдарламаларды қабылдау бұдан бұрынғы мемлекеттік бағдарламалардың дене шынықтыру мен спортты дамытуда едәуір рөл атқарғанына қарамастан, орын алған проблемалық мәселелерді шеше алмауымен байланысты болып о т ы р .

Жаңадан қабылданатын мемлекеттік бағдарламалардың негізгі міндеттері: халықтың денсаулығын нығайту, бұқаралық дене шынықтыруды дамыту, дене шынықтыру-спорт ұйымдарының материалдық-техникалық, кадр және қаржы әлеуетін нығайту, балалар мен жасөспірімдер спортын, жоғары жетістіктер спортын дамыту, спорттың барлық түрлерінің дамуын қамтамасыз ету, дене шынықтыру мен спорттың дамуын реттейтін нормативтік-құқықтық базаны жасау болып табылады.

4. Мемлекеттік бағдарламаның мақсаты мен міндеттері

Мемлекеттік бағдарламаның мақсаты халықаралық спорт аренасында спорттағы жоғары нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз ететін халықтың дене тәрбиесінің тиімді ж ү й е с і н құ р у бол ы п та б ы л а д ы .

Аталған мақсатқа жету үшін мынадай міндеттерді орындау қажет: халықаралық стандарттарға сәйкес спорт инфрақұрылымын құру және дамыту;

саланы білікті мамандармен қамтамасыз ету;
спорт ғылымын дамыту;
дене шынықтыру және спорт құралдары арқылы салауатты өмір салты
қағида ттарын орнықтыру;
спорт резервін, халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау жүйесін жетілдіру.

5. Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары мен тетіктері

Мемлекеттік бағдарлама мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады:
саланың материалдық-техникалық базасын нығайту және дамыту;
саланы мамандармен қамтамасыз ету;
саланы ұйымдық, ғылыми-әдістемелік және медициналық қамтамасыз ету;
мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың дене тәрбиесін жетілдіру;
жоғары оқу орындарындағы студенттердің дене тәрбиесі;
әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар
қызметкерлерінің дене тәрбиесі даярлығы;
тұрғындар арасындағы дене шынықтыру мүгедектер арасындағы дене тәрбиесі
даярлығы және спорт;
спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау;
саланың нормативтік құқықтық базасын жетілдіру;
дене шынықтыру мен спортты насихаттау.

5.1. Материалдық-техникалық базаны дамыту мен нығайту

Елде материалдық-техникалық базаны дамыту екі бағытта - бұқаралық спорт үшін және жоғары жетістіктер спорты үшін жүзеге асырылуы қажет.
Халықтың дене жаттығуларымен шұғылдануға деген сұранысын қанағаттандыру үшін қажетті сервистік қызметтердің деңгейін жақсартып әрі халықтың қалың жігінің қолжетімділігін қамтамасыз ете отырып, спорт ғимараттарымен қамтамасыз ету деңгейін арттыру қажет.

Балалар мен жасөспірімдер спорт мектебінің және спортта дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттардың, елдің құрама командаларына спорт резервін даярлау жөніндегі негізгі жұмысты қамтамасыз ететін олимпиадалық даярлау орталықтары мен олимпиада резервін даярлау орталықтарының жаттықтырушы-оқытушылар құрамының жемісті жұмыс істеуі үшін қажетті жағдай жасау, оларды сапалы мүкәммалмен және жабдықпен жарақтандыра отырып, спорт ғимараттарын жаңадан салу және қолдағы барын қайта жаңарту қажет.

Әрбір аудан орталығы мен республикалық және облыстық маңызы бар қалаларда бір үлгідегі дене шынықтыру-сауықтыру кешендерін салу, Алматы облысында қазіргі заманғы республикалық олимпиадалық даярлау базасының, Щучье қаласында шаңғы базасының, Астана қаласында спорттағы дарында балаларға арналған республикалық

мектеп-интернаттың, елдің әртүрлі өңірлерінде халықаралық спорт ұйымдарының талаптарына сай және ел құрама командалары мен өңірлердегі жетекші спортшылардың сұранысын қанағаттандыратын қазіргі заманғы спорт ғимараттарының құрылысын аяқтау қажет. Қысқы Азия ойындарын өткізу үшін спорт объектілерін салуды және халықаралық спорт ұйымдарының талабына сәйкес Алматы қаласының инфрақұрылымын дамытуды қамтамасыз ету қажет.

Осы міндеттерді шешу үшін:

әрбір аудан орталығы мен республикалық және облыстық бағыныстағы қалаларда бір үлгідегі дене шынықтыру-сауықтыру кешендерін салу;

қазіргі бар спорт ғимараттарын, жұмыс істеп тұрған спорт алаңдарын қайта жаңғырту және жаңалау, спорт залдары мен спорт кешендерін жабдықтау;

спорт түрлері бойынша ел құрама командалары мен өңірлердің құрама командалары, балалар мен жасөспірімдер спорт мектебі, спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттар және олимпиадалық резерв даярлау орталықтары үшін жаңа мүкәммалдармен және жабдықтармен жарақталған және халықаралық стандарттарға сай келетін қазіргі заманғы спорт базаларын салу;

2011 жылғы қысқы Азия ойындарын өткізу үшін тиісті құрал-жабдықпен жарақталған спорт базаларын салу;

Қазақстанның бірқатар өңірлерінде басқа да спорт объектілерін салу.

5.2. Саланы мамандармен қамтамасыз ету

Халықтың түрлі әлеуметтік-демографиялық топтарымен спорттық-бұқаралық және дене шынықтыру-сауықтыру жұмысын одан әрі жетілдіру, халықаралық спорт аренасында шетелдік спортшылармен бәсекелесуге қабілетті спорт резервін даярлау және халықаралық дәрежедегі спортшыларды тәрбиелеу жөніндегі жұмыстарды ж а н д а н д ы р у м а қ с а т ы н д а :

әлемдік спорттың даму үрдісіне және біліктілігі жоғары спортшыларды даярлаудың ең жаңаша әдістеріне сай келетін бағдарламалар бойынша елдің жоғары оқу орындарында мамандар даярлауды қамтамасыз ету;

спорт саласына орта кәсіптік білімі бар мамандар даярлауды жетілдіру; шетелдің спорт клубтарында жаттықтырушы кадрлардың қайта даярлаудан өткізу ш а р а л а р ы н ә з і р л е у ;

халықаралық дәрежедегі спортшыларды тәрбиелеуде тәжірибесі бар және алдыңғы қатарлы технологияларды меңгерген жоғары білікті шетелдік мамандарды республиканың құрама командаларына жұмысқа тарту.

5.3. Ұйымдық, ғылыми-әдістемелік және медициналық қамтамасыз ету

Дене шынықтыру және спорт - ел азаматтарының денсаулығын нығайтудың, жастардың рухын тәрбиелеудің және дене тәрбиесінің, салауатты өмір салтын қалыптастырудың маңызды құралдарының бірі. Сол себепті мемлекеттің осы саладағы

бірінші кезектегі міндеті - ел халқының қалың жігінің дене шынықтырумен және спортпен шұғылдануына қол жеткізу.

Өңірлердегі бұқаралық-спорт және дене шынықтыру-сауықтыру жұмысы тұрғындардың барлық жастағы топтары (еңбек ұжымдарында, халықтың тұрғылықты жері мен демалыс орындарында, білім беру мекемелерінде) үшін бұқаралық спорт түрлерінен қолжетімді жарыстардың санын көбейтуге бағытталуға тиіс. Мұндай іс-шаралардың басты міндеті - адамдардың күнделікті дене шынықтыру-сауықтыру жаттығуларына деген талпынысын ынталандыру, оларды жарыс қызметіне тарту.

Халықтық және ұлттық спорт түрлерін, өзіндік дене жаттығулары мен ойындарды дамыту мәселесіне ерекше назар аудару және оларды халықтың дене шынықтырумен және спортпен белсенді түрде шұғылдануына пайдалану қажет.

Дене шынықтыру-сауықтыру, спорт клубтары елдегі дене шынықтыру мен спорт қозғалысының негізі болуға тиіс. Дене шынықтыру-спорт клубтарымен қатар барынша ыңғайлы жағдай, қызметтің көптеген түрлерін ұсынатын спорт орталықтары да қатар да м у ы қ а ж е т .

Оның үстіне, келешекте Қазақстан дүние жүзінің бәсекеге қабілетті елу елдің қатарына кіруі үшін республика спортшыларынан халықаралық аренада жоғары нәтижелерге жетуді талап етеді.

Спорт резервін даярлау және халықаралық дәрежедегі спортшыларды тәрбиелеудегі проблемаларды табысты шешу үшін түпкілікті нәтижеге - әлем, Азия чемпионаттары, Азия және Олимпиада ойындарында жүлделі орындарды иеленуге қабілетті спортшыларды тәрбиелеуге едәуір ықпал ететін факторларды қатаң ескеру қажет:

жоғары дәрежелі спортшыларды даярлау жүйесінің таңдаған спорт түріне мамандануы үшін арнайы талаптарына қатаң түрде сай болуы;

спорт мамандығын таңдау көп жылғы күллі даярлық жүйесін әзірлеу, жарыс қызметінің тиімді құрылымын анықтау кезінде нақты әрбір спортшының жеке бейімділігі мен қабілеттеріне барынша ден қою;

жаттығу және жарыс жүктемесінің, демалудың, тамақтанудың, жұмыс қабілетін қалпына келтіру, ынталандыру құралдарының және іс-қимыл мүмкіндіктерін жұмылдырудың қатаң теңгермелі жүйесіне ұмтылу; даярлықтың дәстүрден тыс құралдарын кеңейту - спортшы ағзасының іс-қимыл мүмкіндіктерін толық ашуға мүмкіндік беретін аспаптарды, жабдықтарды және әдістемелік тәсілдерді пайдалану;

бүкіл спорттық жаттығу жүйесін жарыс қызметінің ықтимал құрылымына қол ж е т к і з у г е б а ғ д а р л а у ;

даярлық жүйесінің қарқындылығы, жарыс ережелерін және оларды өткізу шарттарын өзгерту - олимпиадалық спортты дамытудың жалпы үрдістері ретінде, сонымен бірге нақты спорт түрлерінің даму ерекшеліктері ретінде де тұрақты зерделеу мен есептеу негізінде оған жедел түзетулер жасау, жаңа мүкәммалдар мен ж а б д ы қ т а р д ы қ о л д а н у ;

халықаралық спорт федерациялары тарататын әдістемелер мен ақпараттық материалдарды қолдана отырып, елдің құрама командаларының оқу-жаттығу процесін ұйымдастыруда республикалық қоғамдық бірлестіктердің рөлін арттыру.

Спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау жөніндегі оқу-жаттығу процесін ғылыми-әдістемелік және медициналық қамтамасыз ету:

оқу-жаттығу процесін медициналық және медицина-биологиялық жағынан қамтамасыз етуді;

спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау жүйесін оңтайландыруды;

спортшыларды психологиялық даярлауды;

спорттық медицинаның нормативтік базасын жасау;

допингке қарсы зертхананы халықаралық ұйымдарда аккредиттеуден өткізу жөніндегі жұмыстарды жалғастыруды;

спортта жарақаттанудың алдын алуды, емдеуді және қалпына келтіруді, оқу-жаттығу процесін медициналық қамтамасыз етуді көздейді.

5.4. Дене шынықтыру және спорт құралдары арқылы салауатты өмір салты қағидаттарын орнықтыру

5.4.1. Мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың дене тәрбиесін жетілдіру

Мектепке дейінгі жастағы балалардың және оқушылардың денсаулық жағдайын жақсарту мақсатында:

5 сыныптан бастап қыздар мен ұлдарды бөлек оқыта отырып, барлық жалпы білім беретін мектептердегі дене тәрбиесінен аптасына үш сабаққа көшу мүмкіндігін қарау;

денсаулық жағдайына байланысты арнайы медициналық топтарға жатқызылған балалармен дене тәрбиесі бойынша жағдай жасау мен сабақтар өткізуге жағдай жасау;

балалар мен жасөспірімдер спорт клубтарын құру арқылы жалпы білім беретін мектептерде дене тәрбиесі сабақтарының мазмұнын толықтыратын дене шынықтыруды ұйымдастырудың мектептен тыс нысандарын жетілдіру;

жалпы білім беретін мектептерге спорт түрлерінен ұзартылған күн және оқу-жаттығу процесі тереңдетілген мамандандырылған сыныптар ашуды ұсыну қажет.

5.4.2. Жоғары оқу орындарындағы студенттердің дене тәрбиесі

Елдің жоғары оқу орындарындағы дене тәрбиесі процесі мынадай міндеттерді шешуді көздейді:

дене шынықтыру саласында теориялық білім мен практикалық ілім жүйесін қалыптастыру;

дене тәрбиесі даярлығын, жаттығуды, жұмыс қабілетін, кәсіби маңызы бар дене бітімі мен жүйке-қозғалыс қабілетін кейіннен оларды күнделікті пайдалану үшін болашақ мамандардың дене тәрбиесі дайындығының қажетті кәсіби даярлық деңгейін

қ а м т а м а с ы з

е т у ;

сырқаттың алдын алу үшін дене шынықтыру құралдарын толық пайдалану, денсаулықты сақтау мен бекемдеу, дене тәрбиесі процесінде өзін-өзі бақылаудың дағдылары мен машықтарын меңгеру;

елімізде студенттер спортын дамыту және спортшы студенттердің дүниежүзілік қысқы және жазғы универсалдарын қоса алғанда, халықаралық студенттік жарыстарға л а й ы қ т ы қ а т ы с у ы .

Осы проблемаларды шешу үшін:

денсаулығына байланысты арнайы медициналық топтарға жатқызылған студенттерге және олармен дене тәрбиесі сабақтарын өткізуге жағдай жасауға ерекше н а з а р а у д а р у ;

студенттердің "Сұңқар" спорт клубын құру.

5.4.3. Әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар қызметкерлерінің дене тәрбиесі дайындығы

Әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар қызметкерлерінің дене тәрбиесі дайындығы Қазақстан Республикасының әскери құралымдарының, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдарының жеке құрамын әскери оқыту мен тәрбиелеудің маңызды және ажырамас бөлігі болып табылады, сол ұйымдар құрамының дене тәрбиесі даярлығын арттыруға, денеге түсетін ауыр жүктемелер мен психологиялық ширығуды бастан кешіру қабілетін дамытуға, бос уақытты мазмұнды ұйымдастыруға бағытталады.

Дене тәрбиесі даярлығының мақсаты - әскери қызметшілерді, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар қызметкерлерін кәсіби қызметтің талаптарына сай арнайы міндеттерді орындауға даярлауды қамтамасыз ету.

Әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар қызметкерлерінің негізгі міндеттері:

төзімділік, күштілік, жылдамдық пен ептілік сияқты табиғи қасиеттерді дамыту және талап ететін деңгейде ұстап тұру;

арнайы табиғи қасиеттер мен машықтарды қалыптастыру; тірек-қозғалыс аппаратын нығайту;

сырқаттың және жаман әдеттердің алдын алу, ағзаны шынықтыру; психологиялық ұстамдылыққа, өзіне деген сенімділікке, мақсат қоюға, батылдық пен табандылыққа, бастамашылдық пен тапқырлыққа, қайсарлыққа, төзімділікке және өзін-өзі ұстай білуге тәрбиелеу;

дайындықта және алға қойған міндеттерді тікелей орындау кезінде шектен тыс физикалық және психологиялық жүктемені бастан кешіруге дайын болуды қ а л ы п т а с т ы р у ;

әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары мен қуатты құрылымдар

қызметкерлерінің арасында спорттың әскери-қолданбалы түрлерін дамыту болып т а б ы л а д ы .

Тиісті министрліктер мен ведомстволар осы міндеттерді шешу үшін дене бітімін жетілдіруге және салауатты өмір салтын енгізуге, дене тәрбиесі даярлығының кәсіби қолданбалы машықтарын игеруге және дамытуға, жалпы және арнайы дене тәрбиесі даярлығы бойынша бақылау нормативтерін орындауға бағытталған жеке құрамның дене тәрбиесі жөніндегі ведомстволық бағдарламаларын әзірлеп бекітеді, сол ведомстволардың, әскери қызметшілер мен полиция және қуатты құрылымдар арасындағы әлем чемпионаттарына спортшыларды даярлауды және олардың қатысуын қамтамасыз етеді.

5.4.4. Тұрғындар арасындағы дене тәрбиесі

Еңбекшілер арасында дене шынықтыруды дамыту ынталы тиісті құрылымды қалыптастыру жолымен жүзеге асырылуға тиіс. Ересек адам дене шынықтыру-спорт қозғалысына өз еркімен қатысады. Дене шынықтыру және спорт қозғалысы ынталандыру тұтас жүйесі арқылы өркендеуі мүмкін. Бұл, ең алдымен қазіргі заманғы инфрақұрылымды және дене шынықтыру-сауықтыру, спорт қызметтері нарығын құру.

Барлық меншік нысанындағы кәсіпорындар мен ұйымдардағы дене шынықтыру-сауықтыру және спорт жұмысының жүйесі оңалту іс-шараларын жүзеге асыруға, кәсіби қолданбалы жаттығуларын өткізуге, жұмыстан кейін қалпына келтіруге, өндірістің адамға тигізер қолайсыз әсерін азайтуға, оның кәсіби қызметке бейімделуін, әртүрлі ауруларға бой алдырмауының жалпы деңгейін арттыруға бағытталуға тиіс.

5.4.5. Мүгедектер арасындағы дене шынықтыру мен спорт

Мүгедектерді дене шынықтыру және спорттық іс-қимылға тартуға байыпты назар аудару қажет. Бұл үшін спорт ғимараттарында олардың дене шынықтырумен және импортпен шұғылдануына тиісті жағдай жасалуы, мүгедек спортшыларды халықаралық жарыстарға, соның ішінде Паралимпиадалық ойындарға даярлау қажет.

5.5. Спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау

Дене шынықтыру мен спортты одан әрі дамыту, спорт резервін даярлау және халықаралық дәрежедегі спортшыларды тәрбиелеу халықаралық спорт ұйымдарының жылдам өзгермелі талаптарын, спортшыларды даярлаудың түрлері мен әдістерін үнемі жетілдіруді, жаңадан келгендерден бастап халықаралық шеберге дейінгі дәрежедегі республика спортшыларын тәрбиелеу жүйесін одан әрі дамытуды ескере отырып, оқу-жаттығу процесіне деген жаңа көзқарастарды талап етеді.

Спортқа даярлықты ұйымдастыруда бірінші кезекте материалдық-техникалық, кадр, қаржы-экономикалық және даярлаудың қазіргі заманғы әдістемесінің мүмкіндіктерін іске асырудың алғышарттарын өзіне қамтитын бірқатар жағдайларды:

спортқа даярлау жүйесінің құрылымдық бөліктерінде жоғары тұрған (құрама

заңдарының нормаларына сәйкес іске асырылады.

Дене шынықтыру және спорт саласындағы заңнаманы жетілдіру нарықтық жағдайда сала тек қана бюджет көздерінен ғана емес, сонымен бірге әсіресе, жоғары жетістіктер спортын қолдау үшін бюджеттен тыс көздерден қаржыландыруға ықпал етуді қажет.

Мыналар үшін:

дене шынықтыру мен спортты, әсіресе балалар мен жасөспірімдер арасында дамытуға бағытталған бағдарламаларды және салауатты өмір салтын қалыптастыруға ықпал ететін бағдарламаларды іске асыратын ұйымдарға;

елдің спорт резерві мен құрама командаларын жауапты халықаралық жарыстарға қатысуға даярлауға, саланың материалдық-техникалық базасын дамытып-жетілдіруге, сапалы мүкәммалдар мен жабдықтар сатып алуға, спортшылар мен жаттықтырушыларды материалдық қолдауға өз қаржыларын жұмсайтын демеушілер мен инвесторларға;

дене шынықтыру мен спорттың материалдық-техникалық базасын дамытуды қамтамасыз ететін инвестициялық саясатты қалыптастыруға және жетілдіруге;

спорт түрлерін дамытуға және ел спортшыларының спорттағы шеберлігін көтеруге бағытталған қоғамдық бірлестіктердің рөлін арттыруға;

жетекші спортшылардың спорттағы шеберлігін арттырудың негізгі буыны ретінде спорттың түрлерінен спорт клубтарының жұмысын ұйымдастыру мен құруға қолайлы жағдай жасау мүмкіндігін қарау қажет.

5.7. Дене шынықтыру мен спортты насихаттау

Тұрғындарды салауатты өмір салтына, дене шынықтырумен және спортпен шұғылдануға бейімдеу халықтың әртүрлі әлеуметтік-демографиялық топтарына арналған ақпараттық бағдарламаларды әзірлеу арқылы жүзеге асады. Саланың негізгі түрлері бойынша, соның ішінде бұқаралық ақпарат құралдарына конкурстық негізде берілетін әлеуметтік бағдарламалар бойынша гранттарды пайдалану арқылы теледидар бағдарламаларын жасау, насихаттық және ақпараттық технологиялар әзірлеу керек. Дене шынықтыру мен спортты насихаттау атаулы, нақты әлеуметтік топтар мен жіктерге, әрбір адамға бағытталған, дене шынықтыру мен спорттың басымдығын дәлелдей көрсетуге, сондай-ақ жастар арасында нашакорлық, темекі шегушілік, басқа да жат құбылыстардың таралуына қарсы күреске бағытталуға тиіс. Жастар тәрбиесі жөнінде жұмыстар жүргізу, олардың ортасында қазақстандық спортшылардың спорттағы жетістіктерін, бұқаралық спортты танымал ету, олардың санасында "тәні саудың - жаны сау" деген қағидатты орнықтыру қажет.

Бұл ретте бұқаралық ақпарат құралдарының міндеті азаматтардың спортқа деген қызығушылығын арттыру, табиғи дене бітімін жетілдіру, спортпен дербес шұғылдануын белсенді түрде таныту, дене шынықтырумен және спортпен шұғылдану қажеттігін көпшіліктің санасына сіңіру болып табылады.

Дене шынықтыру мен спортты насихаттау адамның спорттық және дене тәрбиесі даярлығының жан-жақтылығын, гигиена және дене шынықтыру саласындағы білім деңгейін арттыруға, ғылыми зерттеулер мен жаңалықтар ашуды негіздеуге ықпал е т е т і н б о л а д ы .

Дене шынықтыру мен спортты дамытудағы басты бағыттардың бірі - олардың ізгілікті жағын күшейту. Адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін, қабылданған жалпы этикалық нормалар мен талаптарға жауап бермейтін, зорлық пен зомбылықты үйрететін спорт түрлері мен дене жаттығуларын дамытуға қолдау көрсетілмеуге тиіс.

6. Қажетті ресурстар мен қаржыландыру көздері

Мемлекеттік бюджеттен мемлекеттік бағдарламаны іске асыруға кететін жалпы шығын 160 844 185 мың теңгені, соның ішінде республикалық бюджет қаражатынан 85 120 972 мың теңгені, жергілікті бюджет қаражатынан 75 724 013 мың теңгені құрайды.

	2007	2008	2009	2010	2011
Республикалық бюджет	8 531 594	32 294 965	26 783 613	8 500 000	9 010 000
Жергілікті бюджет	13 201 664	14 252 326	15 162 088	16 071 813	17 036 122

Мемлекеттік бағдарламаны 2007-2011 жылдары іске асыруға қажетті бюджет қаражатының көлемі тиісті жылдың республикалық және жергілікті бюджеттерін қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.

6. Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер мен көрсеткіштер

Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудың нәтижесінде:

Бірінші кезең (2007-2009 жылдар)

Сала мамандарының біліктілігін арттыру мен қайта даярлау жүйесі жетілдірілетін б о л а д ы .

Дене шынықтырумен және спортпен жүйелі шұғылданушылардың саны 16,3%-ға д е й і н ө с е д і .

Халықтың әртүрлі әлеуметтік-демографиялық топтарының дене тәрбиесі даярлығының сабақтастығы қамтамасыз етіледі.

Балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің саны 2007 жылы 400-ге, 2008 жылы 410-ға, 2009 жылы 420-ға көбейіп, оларда шұғылданушыларды қамту 8,5 %-ға жетеді.

Спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттар құрылады: олардың саны 2007 жылы - 15-ке, 2008 жылы - 16-ға, 2009 жылы - 17-ге жетеді.

Екінші кезең (2010-2011 жылдар)

Жаттықтырушы-оқытушылар құрамының біліктілігі арттырылады.

Дене шынықтырудың және жоғары жетістіктер спортының ғылыми базасы ж е т і л д і р і л е т і н б о л а д ы .

Дене шынықтырумен және спортпен жүйелі шұғылданушылардың саны 17%-ға
д е й і н ө с е д і .

Балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің саны 2010 жылы - 425-ке, 2011 жылы 430-ға көбейіп, оларда шұғылданушыларды қамту 6 жастан 18 жасқа дейінгі балалар мен жасөспірімдердің жалпы санының 10%-ын құрайды.

Спорттағы дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттардың саны 2010 жылы 19-ға, 2011 жылы олардың саны 20-ға жетеді.

Оқу-жаттығу процесінің сапасы жақсарады.

Лайықты спорт резервін тәрбиелеудің есебінен ел құрама командаларында
б ә с е к е л е с т і к а р т а д ы .

Республиканың ұлттық құрама командаларына мүшелікке үміткерлердің дайындық деңгейі мен халықаралық дәрежедегі спортшылардың саны артады.

Әлем, Азия чемпионаттарын, әлем, Азия кубоктарын, Азия және Олимпиада ойындарын қоса алғанда, спортшылардың ірі халықаралық жарыстарға дайындығы мен
қ а т ы с у ы қ а м т а м а с ы з е т і л е д і .

Саланың нормативтік құқықтық базасы жетілдірілетін болады.